Hirvonen Lauri, Saramäki Sara 19.10.2022

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Neuvostoraportti ulkoasiainneuvostosta 17.10.2022

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 17.10.2022

Venäjän hyökkäyssotaa koskevassa keskustelussa jäsenmaat ilmaisivat laajan tuen Ukrainaa tukevan sotilaallisen koulutusoperaation EUMAM Ukrainan perustamiselle sekä Euroopan rauhanrahaston (EPF) kuudennelle tukierälle. Jäsenmaiden tulee jatkossa päästä sopuun, miten varmistetaan EPF:n riittävyys muuhunkin käyttöön kuin Ukrainan tukemiseen. Lisäksi tuettiin Venäjän saattamista vastuuseen sotarikoksista. Pakotteiden toimeenpanoa jatketaan ja uusien pakotteiden suunnittelua tuettiin.

Ulkoministerit kävivät strategisen keskustelun Kiinasta. Keskustelussa vahvistui, että EU:n monitahoinen lähestymistapa (2019), jossa Kiina määritellään yhtäältä kumppanina, kilpailijana ja järjestelmätason haastajana, on edelleen toimiva, vaikkakin nykytilanteessa kilpailu ja haastajuus painottuvat. Yhteistyötä ja dialogia Kiinan kanssa tulee jatkaa erityisesti globaaleihin haasteisiin vastaamisessa. Samalla korostui tarve pyrkiä vähentämään EU:n riippuvuutta Kiinasta. Jäsenmaat pitivät myös tärkeänä, että EU puolustaa sääntöperäistä monenvälistä järjestelmää yhdessä samanmielisten kumppanien kanssa. Xinjiangin-ihmisoikeustilannetta tulee pitää esillä. Taiwanin osalta toivotaan status quon pysymistä.

Etiopian osalta tuettiin EU:n aktiivista roolia ja annettiin tuki Afrikan unionin ponnisteluille rauhanneuvotteluiden osalta sekä esitettiin vahva vetoomus väkivaltaisuuksien lopettamiseksi. Tuettiin myös EU-lausuntoa Etiopiasta.

Iranin osalta hyväksyttiin uusia pakotteita Masha Aminin kuolemasta johtuneiden mielenosoitusten väkivaltaisen tukahduttamisen johdosta.

Ajankohtaiset aiheet

Ulkoministerit vetosivat **Etiopiaa** koskevassa lausunnossaan väkivaltaisuuksien lopettamiseksi. Sota on pahemmassa tilanteessa kuin koskaan, niin sotilaallisesti kuin humanitaarisesti. EU:n tuki AU:n toimille jatkuu, mutta samalla on hankalaa nähdä ratkaisua kriisiin sotatoimien jatkuessa. **Erityisedustaja Weber** kertoi tilanteesta alueella ja korosti, että EU:n tulee olla aktiivinen ja edistää rauhanneuvottelujen käynnistämistä. Konfliktin alueellistumisen riski on selvä. EU:lta on pyydetty aktiivista roolia, ja jäsenmaat tukivat laajasti EU:n lausuntoa ja roolia rauhanneuvotteluissa. **Suomi** totesi humanitaarisen tilanteen olevan katastrofaalinen Tigrayn alueella ja hyökkäykset humanitaarisia työntekijöitä kohtaan ovat huolestuttavia. Konfliktin alueellinen ja myös geopoliittinen rooli k on kasvava.

Iranin osalta korkea edustaja kertoi, että Masha Aminin kuolemasta johtuvien mielenosoitusten väkivaltaisesta tukahduttamista johtuen neuvosto hyväksyy uusia pakotteita (11 henkilö- ja neljä instituutiolistausta). Sanktioiden hyväksyminen lähettää selkeän signaalin. Korkea edustaja on puhunut Iranin ulkoministerin kanssa tilanteesta, JCPOA:sta ja iranilaisten lennokkien käyttämisestä Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainassa..Jäsenmaat tukivat lisäpakotteita. **Suomi** ilmaisi huolensa kuolleiden siviilien ml. lasten ja naisten osalta ja tuki asetettavia pakotteita. Lennokkien käyttöä ei voida hyväksyä.

Libanonin osalta korkea edustaja nosti esiin poliittisten ja hallintoreformien edistämisen keskeisyyden. Komissio ja pari jäsenmaata nosti Libanonin osalta esiin Israelin ja Libanonin välisen merisopimuksen myönteisenä esimerkkinä alueen vakauden kannalta.

Burkina Fason osalta korkea edustaja ilmoitti, että uusi vallankaappaus tuomitaan. On tärkeää seurata tilannetta ja samalla huomioida, että Venäjä yrittää vahvistaa omaa vaikutusvaltaansa.

Ilmastokokous COP27:än liittyen korkea edustaja korosti ilmastodiplomatian merkitystä ml. EU-delegaatioiden demarsseja yhdessä jäsenmaiden kanssa ja lisäsi, että kokoukselta tarvitaan edistystä ilmastorahoitukseen, erityisesti sopeutumiseen liittyen. Keskustelussa tuotiin esiin myös kokouspäivän aamuna Saksan ja Tanskan toimesta perustettu ilmastodiplomatian ystäväryhmä, johon myös Suomi kuuluu, ja korostettiin ilmastokokouksen merkitystä.

Global Gatewayn (GG) osalta korkea edustaja kertoi, että ensimmäinen hallintoneuvoston kokous pidetään lähitulevaisuudessa ja kokous pidetään ulkoministeritasolla. Global Gatewayta tulee hyödyntää geopoliittisiin haasteisiin vastaamisessa. **Komissio** totesi Global Gatewayn strategisen toimintakehikon voivan tarjota kilpailullista lisäarvoa Euroopalle myös riippuvuuksien vähentämisessä. Lisäksi se on tärkeä väline olemassa olevien ja muidenkin kumppanuuksien syventämisessä kaikkialla maailmassa. Strategia toimii jo ja on tuottanut tuloksiakin, kuten rokotetuotanto Ruandassa. Työtä tehdään Team Europe -lähestymistavalla. Eurooppalaiset kehitysrahoituslaitokset ovat jo mukana ja jäsenmaiden osallistuminen, ml. rahoitussitoumukset, ovat tärkeitä aloitteiden edistämiseksi. Yhteistyötä maatasolla on lisättävä. Global Gateway on tärkeä geopoliittinen instrumentti.

Komissio nosti esiin esityksensä **Bosnia-Hertsegovina**n kandidaattimaa-asemasta. Kyseessä on geopoliittinen päätös, jolla EU voisi vahvistaa rooliaan Länsi-Balkanilla. Osa jäsenmaista toivotti kandidaattimaa-aseman myöntämisen tervetulleeksi ja osa jäsenmaista muistutti jäsenyyden perustuvan aina meriitteihin. Korkea edustaja totesi, että maan uuden hallinnon on alettava työhön kaikkien vaadittujen uudistusten osalta.

Korkea edustaja nosti esiin Prahassa 6.10. tehdyn päätöksen 40 tarkkailijan lähettämisestä lähipäivien aikana **Armenian ja Azerbaidzhanin** rajalle. EU on tämän myötä näkyvämpi toimija Etelä-Kaukasiassa. Jäsenmaat ilmaisivat tyytyväisyytensä asiaan ja muistuttivat, ettei päätöksellä saa olla pysyviä vaikutuksia Georgian mission resursointiin.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan

EU:n korkea edustaja Borrell totesi, että päätökset sotilaallisen koulutusoperaatio EUMAM Ukrainan perustamisesta sekä Euroopan rauhanrahastosta maksettavasta 6. tukierästä ovat tärkeä viesti EU:n Ukraina-tuesta. Jäsenmaiden tulee kuitenkin miettiä EPF:n riittävyyttä ja sen laajempaa käyttöä. Globaali kunnianhimo täytyy säilyttää korkealla mm. Afrikan suuntaan. Korkea edustaja korosti myös, että tulee jatkaa pakotteiden toimeenpanoa.

Ukrainan ulkoministeri **Dmytro Kuleba** alusti keskustelun pommisuojasta Kiovasta. Kuleba kiitti EU-maita tuesta, pyysi lisää aseellista ja rahallista tukea sekä esitti, että EU asettaisi uusia pakotteita Venäjälle.

Komissio totesi, että EU:n taloudellisen tuen Ukrainalle tulee olla vakaata, joustavaa ja ennustettavaa. Tuki Ukrainalle tulee koordinoida kansainvälisten kumppaneiden kanssa sekä miettiä Ukrainan jälleenrakennusta jo tässä vaiheessa.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa tuettiin EPF:stä maksettavaa 6. tukierää ja EUMAM Ukrainan perustamista sekä muutenkin Ukrainan tukemista kaikin keinoin. Lisäksi tuettiin uusien pakotteiden valmistelua ja nykyisten pakotteiden toimeenpanoa ja pakoteiden kiertämiseen puuttumista. Osa jäsenmaista ehdotti Valko-Venäjän ja Iranin tuomista uusien pakotteiden piiriin. Venäjän saattaminen vastuuseen sotarikoksista korostettiin, ja esitettiin erilaisia näkemyksiä tähän parhaiten soveltuvasta tuomioistuimesta.

YK:n yleiskokousäänestystulosta 12.10.2022 kehuttiin, mutta todettiin strategisen viestinnän kolmansien maiden suuntaan olevan edelleen tärkeää. Keskusteltiin myös Starlinkin tärkeydestä ja rahoituksesta. EU:n Venäjä-suhteiden tulevaisuudesta käytävää keskustelua kannatettiin, mutta toisaalta todettiin myös, ettei ajankohta ole oikea. Keskusteluun palataan todennäköisesti seuraavassa neuvoston kokouksessa.

Suomi tuomitsi puheenvuorossaan Venäjän hyökkäyksen sekä sotarikokset. Suomi tuki uuden pakotepaketin valmistelun aloittamista, EUMAM Ukraina -operaation perustamista sekä avun toimittamista Ukrainalle ja mainitsi oman 9. materiaaliaputoimituksen Ukrainalle. Suomi kiinnitti huomiota Venäjän ja Valko-Venäjän yhteistyöhön ja korosti EU:n yhtenäisyyttä. Suomi kiitti komissiota uusista viisumiohjeista ja kannusti jäsenmaita täyteen turistiviisumilla matkustamisen kieltoon. Suomi mainitsi myös sekä Itäisen kumppanuuden että Keski-Aasian maille annettavan tuen tärkeyden.

Strateginen keskustelu Kiinasta

Keskustelun tarkoituksena oli vahvistaa EU:n vuoden 2019 tiedonannossa määritelty monitahoinen lähestymistapa Kiinaan. EU:n ulkoasiainhallinnon keskustelun pohjaksi jakama taustapaperi on laadittu tähän monitahoiseen lähestymistapaan tukeutuen, mutta sovellettu nykytilanteeseen, jossa korostuu aiempaa enemmän Kiinan rooli kilpailija ja haastajana kuin kumppanina.

Kiinalla on erilainen näkemys kansainvälisestä yhteistyöstä ja se pyrkii edistämään omaa poliittista malliaan ja aloitteitaan. Ihmisoikeusneuvoston äänestystulos Xinjiangin tilannetta koskevasta päätöksestä oli valitettava. EU:n tulee vedota Kiinaan, että se ottaa vastuun globaalista suurvaltaroolistaan eri sektoreilla. EU:n tulee pyrkiä vähentämään riippuvuuttaan Kiinasta ja lisätä yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa.

Komissio korosti, että Kiinan rooli kehitysyhteistyössä on kasvanut; se on suurin kahdenvälinen luottaja ja hakee tukea kehitysaloitteilleen globaalissa etelässä. Kiina hakee tukea aloitteilleen myös YK:n rakenteissa. Yhteistyötä Kiinan kanssa tarvitaan globaaleihin haasteisiin vastaamisessa (mm. ilmastonmuutos, pandemiat ja ruokaturva). EU:n tulisi pyrkiä vastaamaan Kiinan narratiiviin ja aloitteisiin, puolustaa YK:n peruskirjaa ja pitää yllä ihmisoikeuksia.

Jäsenmaat korostivat EU:n yhtenäisyyden tärkeyttä ja pääasiassa jakoivat korkean edustajan ja komission tilannekuvan siitä, että EU:n monitahoinen lähestymistapa (kumppani - taloudellinen kilpailija - järjestelmätason haastaja) on edelleen toimiva, mutta sen tasapaino on heilahtanut kilpailijan ja haastajan puoleen. Todettiin, että Kiinasta on tulossa yhä itsevarmempi ja vastakkainasettelua hakeva, mikä vaatii EU:n reagointia. Käynnissä olevan puoluekongressin nähtiin vahvistavan meneillään olevaa kehitystä.

Puheenvuoron käyttäneet jäsenmaat korostivat, että Kiinan asettamiin kaupallisiin haasteisiin ja kyber- ja hybridiuhkiin tulee varautua EU:n resilienssiä kasvattamalla ja riippuvuuksia vähentämällä. Moni jäsenmaa painotti yhteistyön jatkamista aiheissa, jotka ovat EU:n intresseissä, ja pitivät dialogia Kiinan kanssa tärkeänä globaaleihin haasteisiin ja alueellisiin kriiseihin vastaamisessa.

EU:n tulee puolustaa sääntöperäistä multilateraalia järjestelmää ja toisaalta pyrkiä tarjoamaan Kiinan narratiiville ja kehitysaloitteille vaihtoehto (Global Gateway, Global Europe). EU:n tulee pyrkiä vastaamaan kumppaneiden tarpeisiin ja intresseihin niin indopasifisella alueella kuin myös Latinalaisessa Amerikassa ja Afrikassa. Tuleva EU-ASEAN huippukokous 14.12. nähtiin tärkeänä mahdollisuutena vastata ko. maiden intresseihin.

Useat jäsenmaat nostivat esiin Kiinan ihmisoikeusrikkomukset erityisesti Xinjianginissa ja YK:n ihmisoikeusvaltuutettu Bachelet'n raportin, jonka jatkokäsittely kaatui ihmisoikeusneuvoston äänestyksessä 6.10. Äänestystulosta pidettiin valitettavana. Pidettiin tärkeänä ylläpitää diplomaattista painetta. Taiwanin osalta jäsenmaat painottivat tarkkaavaisuutta, jännitteiden lietsomisen välttämistä, status quon merkitystä ja varautumista mahdollisiin tilanteen muutoksiin.

Suomen puheenvuorossa painotettiin, että EU:n tulee vastata Kiinan asettamiin haasteisiin ja kilpailuun esim. Afrikassa tehokkaammin ja samalla pyrkiä vähentämään omaa riippuvuuttaan kiinalaisista tuotteista ja toimitusketjuista. Suomi korosti Taiwanin asemaa liberaalina ja demokraattisena alueena ja korosti status quon säilyttämistä. Suomi piti ION-äänestystulosta valitettavana ja korosti tilanteen pitämistä agendalla myös jatkossa.

Korkea edustaja Borrell totesi loppupuheenvuorossaan, että keskustelu Kiinasta ei pääty tähän, vaan sitä jatketaan Eurooppa-neuvostossa. Korostettiin, että EU:n tulee pysyä yhtenäisenä Kiinan suhteen.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamieskunta

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite